

Vse pisma, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravljalstvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franciškanova ul. 6/I. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poroke. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 2312.

# UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političsko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po ceniku od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

## Slovenski učitelji v Italiji.

V pričetku tekočega leta je moralo okrog štirideset slovenskih učiteljev iz Primorja v notranje dežele Italije. Nič lahko ni bilo slovo od domačije, kajti vsak se je zavedal, da mu bo stanovska naloga na novem mestu neprimerno težja sprito nepopolnega znanja jezika in sprito nepoznanja razmer; nihče ni vedel kam pride, kakšna bo okolica, v kateri bo moral živeti. Edino kar je dvigalo duha, je bilo prepričanje, da so premeščanja politično delo, nasilje nad stanom in šolo in da kot tako ne bo imelo trajne veljave. Trdila jih je tudi zavest, da odhajajo kot značaji, katerih moštost in prepričanje ni nikoli na prodaj.

Vsakrteri izmed učiteljev je doživel ob prihodu na novo mesto večje ali manjše razočaranje. Kdor si je predstavljal poprej nove kraje in nove prilike kot lahkotne in prijetne, ta je doživel gotovo nasprotno. Obratno, kdor si je slikal poprej novo življenje vse črno, je spoznal, da lahko sije tudi tam doli nekoliko solnca, seveda, ako človek sam hoče.

Po večini so bili sprejeti učitelji pri ljudstvu z radovednostjo, pri oblastih pa z gotovo rezervno. Brezdvomno so bile šolske oblasti že prej obveščene, kdo so oni in kakaj prihajajo.

Prebivalstvo je vpraševalo vse vprek, kdo so novi učitelji, odkod so, zakaj da so poslani tako daleč. Seveda je bilo odgovorjanje včasih precej težko. Preprostejšo ljudstvo navadno nima tako natančnih zemljepisnih in narodopisnih pojmov, da bi se zadovoljilo s kratkim pojasnilom. A ne samo preprosto ljudstvo, celo ljudje, ki so pohajali srednje, da celo višje šole, so največkrat enostransko izobraženi. Italijanske šole so vzgajale in učile hote enostransko, tako da bi vcepile svojim ljudem zavest lastne vzvišenosti, češ, da so oni edini kulturni narod, vsa druga ljudstva pa da so barbarstva ter da je zanimanje zanje sploh ne izplača. Že Julij Zeyer karakterizira pomanjkljivost italijanske izobrazbe, in sicer v romanu »Jan Marija Plojhar«. Pisatelj nam predstavi mladega zdravnika, ki ne ve, kje je Praga, niti mu ni znano kdo so Čehi. Isto so doživljali sedaj naši učitelji.

Tovarišica pripoveduje o naslednjem slučaji. Koj po prihodu v novi kraj jo je ljudstvo sicer prijazno sprejelo ali vsi so jo smatrali za tujko — Nemko. Izpraševali so jo vse vprek o naši deželi in o kulturi tukajšnjega ljudstva. Ona se je trudila, da bi ljudem dopovedala, kdo da je in h kateremu narodu pripadajo prebivalci Julijske Krajine, a zaman. Ljudstvo ni moglo razumeti njenih izjav. Pri nekem pogovoru pa je bil navzoč tudi visokošolski jurist, in ko ona zopet pojasnjuje, kje je nova italijanska dežela ter kdo so njeni prebivalci, tedaj se postavi študent na noge in prične razlagati, da pripadamo Slovani anglosaškemu plemenu. Tedaj pa se je ojunčila tudi tovarišica in je povedala, da smo Slovenci veča velikega slovenskega debla, ki šteje nad stoipetdeset milijonov ljudi.

Nekateri učitelji niso dobrodošli šolskim predstojnikom. Slišali so celo besede, češ, po kaj hodijo doli, ker ne znajo jezika. Prebivalstvo se obnaša drugače miroljubno; posebno pa se opaža nacionalna strpnost, ponekod celo brezbržnost. Občevanje je v notranjosti mnogo lažje kakor v narodno mešanih krajih ali pa pri nas doma, kjer je vlada namestila razne nestrpneže in napeteže. Tudi postopanje oblasti je vse drugačno. — Lahko rečemo, da se je slovenski učitelj, ki je bil premeščen v notranjost države, umaknil preganjanju in neprilicam. Tovariši domačini so skoraj povsod dobri, da celo pošteno. Pri večini opažamo skromnost in ponižnost, dedščino iz časa časov, ko je bil učitelj v Italiji občinski nastavljenec. Sami med sabo so nekoliko ambiciozni, ali do tovarišajca imajo obzir.

Okolica, v kateri žive naši pregančaji, je ponekod slikovita, zopet drugi niso zadovoljni in se jim toži po lepi domačiji. Najbrže ima tudi Italija poleg privlačnih lepote še enolične kraje. Sicer pa se je okolici lahko privaditi, težje pa je s stanovanjem in hrano. Način življenja je tam doli ves drugačen kakor pri nas. V srednji Italiji je kuhinja že povsem druga kakor naša. Tako so morali prestatiti želodci onih tovarišev, ki so odšli tja doli, precejšnjo revolucijo, predno so se privadili novi hrani.

Ne samo hrana, tudi stanovanja so različna od naših. Tla po sobah so po večini iz opeke ali pa iz cementa. Stropi so skoraj povsod obokani. Le malo sob ima dovolj svetlobe. V Laciju in deloma v Toskani ne poznajo peči. Tako so poučevali učitelji v teh krajih v letošnjem hudem mrazu, ko je bilo na prostem 6° C, brez kurjave. Edino nadomestilo za naše peči je tam doli takozvani »sealdino« (ogrevala), to je navadna pločevina

nasta posoda podobna vedru ali pa kotlu. V posodo nasujejo ljudje žerjavice, katero odkrušijo z debelega polena, ki tli na ognjišču. Ogrevalec obesijo potem na roke, tako, da vhaia toplota od spodaj navzgor in jih ogreva. Dovolj je, da sta gorki roki, včasih pa podlože ogrevalec tudi pod noge, seveda le takrat, ko sedijo doma. Kaj čudno se zdi našim očem, ko hodijo ženske po ulicah s sklenjenimi rokami, kakor bi molile in jim na rokah binglja ogrevalec. Tudi gostu, ki pride v hišo ponudijo posodico z žerjavico. V javnih lokalih pa so velike pločevinaste posode, v katerih je žerjavica. Okoli njih so mize; tam sede in pijejo gosti ter drže roke nad posodo.

Čeravno smo mi doma v trških zimah, bi bili za dotične kraje kaj slabi prezimovalci; preveč smo vajeni v ostrem letnem času gorkih peči. Tudi naši tovariši so občutili mraz v nezakurjenih sobah, v katerih niti ni lesenega poda. Sicer pa se zima kmalu umakne pomladi in tedaj človek več ne pogreša peči.

Šole navadno niso prijetne našemu okusu. Obok nad glavo spominja na ječo ali pa na samostan. Polumrak vzbuja čut osamelosti in melanholije. Postelje so navadno udobne.

Vse bi se preneslo, mraz in puščoba, hrani se odpornost in sobi se človek privadi; najklojivejše in najtežje vprašanje obstoja našega učiteljstva v notranjosti Italije je materijelno vprašanje. V krajih, kjer so nameščeni tovariši, je postrežba že tako draga, da ne bodo mogli vzdržati dalj časa. Pomislite, kako naj izhaja učitelj, ki ima mesečnih 500 L plače, porabi jih pa samo za hrano 350. Ostane mu celih 150 L za vse druge potrebe; o obleki pa ni niti govora. Cena hrani in stanovanju se giblje povprečno med 325 do 350 L, nekateri pa plačujejo celo več. Vsled težkega gmotnega položaja se je poslotilo učiteljstva malodušje. Pa bo kdo vprašal, kako izhajajo pa tamošnji rojaki? Mnogo lažje! — Šolska oblast jim gre na roko tako, da jih namešča v domačem kraju. Kot ena izmed glavnih točk pri prošnjah za premeštitve in namestitve velja tam doli — preselitev v domačijo. Tako odpornost šolskega učitelja težkočam učiteljstva, oziroma jih vsaj olajša, kajti na domu se porabi mnogo manj kot pri tujcih. Sicer pa je učiteljev v Italiji zelo malo proti številu učiteljev. Moški si izberejo raje kak drug poklic, saj bi si kot učitelji v mestih in trgih ne mogli skoraj ustanoviti bodočnosti, to je družine in ognjišča. V večjih krajih pa si pomagajo učitelji tudi tako, da se poročijo s tovarišico. Dvojni zaslužek potem zadostuje, da lahko živita oba. — Naše učiteljstvo ni ma ničesar tega; daleč je od doma, pranje, krpanje, sploh vse je treba plačati, vrhu tega je pa še pot do doma tako dolga in draga.

Voljo pa mu slabi tudi zavest, da je njegovo delo brezplodno!

Šola doprinaša učiteljem po večini težkoče. Prvič ne obvladajo dovolj jezika, drugič pa je pouk v italijanskih razredih mnogo težji, ker otroci niso vajeni reda. Da pa doseže učitelj v šoli uspehe, ne zadostuje samo, da dela po sili zgolj za kruh, posvetiti se mora poklicu z gorečnostjo. Te pa povsem manjka slovenskemu učitelju v Italiji. Navadno, če ga je oblast iztirala iz domačije in ga odtrgala od rodnihi otrok, ne najde tam doli pobude, da bi izvrševal poklic z vpleto. Med tujimi otroci ostane slovenski učitelj tujec in če je tam doli, ni kulturonosec, temveč samo kruhoborec.

In kljub temu, da se čuti slovenski učitelj v Italiji zgolj kruhoborec, je njegova žrtve velika. Okolica, zlasti pa šola ga dušno ugonablja. Po večini vsi imajo mnogoštevilne razjede, otroci pa so kot mali vrhovi. Njih mogoče krotiti drugače kakor s palico. Zaman, naš učitelj je vajen, da je v šoli mir in red, laški tovariši pa ne vprašajo veliko. Pravzaprav so oni krivi, da je tako. Ves sistem italijanske šole je tak. To smo opazili tudi v Primorju, ko so prišli k nam laški učitelji. Njih razredi so bili brez reda že po kratkem času in vsi naši učitelji, ki so sprejeli otroke za njimi, so tožili, da so razvajeni in nedisciplinirani.

Tovariši v Italiji trpe živčno radi večnega nemira. Šolo zapuščajo izmučeni, mnogokrat strti. — Zavedajo se, da trosijo sile brez haska, zato je njih življenje tem težje in njih vztrajnost tem šibkejša.

Oboje, položaj v šoli, posebno pa gmotno stanje bosta dopolnila mero in takrat bo rekel slovenski učitelj — ne morem več, dovolj je!

Priporočam se za vsa slikarstva in fotografiska dela, povečane slike, pokrajinske razglednice, skupine šolskih otrok, legitimacije itd. Slikam tudi na deželo. Učitelji in dijaki popust. Zahtevajte cenik.

Foto, REKORD! Joško Šmuc, Ljubljana, Poljanska c. 12

## Učiteljska zveza na Poljskem.

Organizacija poljskega učiteljstva. — Strokovno in prosvetno časopisje poljskih tovarišev. — Impozantna gospodarska organizacija: bolniški fond, impozantni učiteljski sanatorij, ferijalne kolonije in penzionati ob morju in v planinah, gradnja učiteljskih domov. — Kongres slovanskih učiteljskih združenj.

(Piše: B. Gluchowski iz Warszawe.)

Poljski učitelji osnovnih šol so ustanovili v aprilu leta 1919. svojo strokovno zvezo (»Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych« — Z. P. N. S. P.).

Pred svetovno vojno so bili organizirani samo v avstrijskem delu Poljske, medtem ko so se zbirali oni v ruskem delu le skrivaj in težko.

Učiteljska zveza ima 37.598 članov, t. j. 59,2% vsega učiteljstva različne narodnosti. Razven imenovane zveze obstoja tudi šibko, Kristjansko — narodno učiteljsko društvo in male drugonarodne organizacije.

Cilji Z. P. N. S. P. so: a) združiti vse učiteljstvo republike v svrhu izboljšanja gmotnega in moralnega stališča svojih članov, b) ščititi njih socialne in zakonite pravice, c) pospeševati napredek učnih metod in ljudsko izobrazbo, d) pripomoči h gospodarskemu napredku države. Že nekaj let svojega obstoja zahteva zveza za vse otroke ljudskih šol brez izjeme obvezni 7-letni šolski obisk. Te in druge zahteve podpira v parlamentu in senatu 12 članov (2 v senatu in 9 v parlamentu). Predsednik Z. P. N. S. P. je že od obstoja zveze energični in jako cenjeni član senata Stanisław Nowak.

Predsedstvo zveze izdaja v Varšavi lepo število časopisov in revij. Vsak član dobiva tedensko obširni »Głos Nauczycielski« (»Glas Učitelja«), ki prinaša vse vesti o strokovnem gibanju, mesečnik »Praca Szkolna« (»Šolsko delo«) vsebuje članke o pouku in vzgoji. Poleg tega izhaja mesečna znanstvena revija »Ruch Pedagogiczny« (»Pedagoško gibanje«), četrtletna »Szkoła Specjalna« (»Specijalna šola«) učiteljev za slepce, gluho-neme in dr., četrtletna »Polskie Archiwum Psychologiczne« (»Poljski psihološki arhiv«), dvomesečna »Polska Oświata Pozaszkolna« (»Poljska izvenšolska izobrazba«), četrtletna »Roboty reczne« (»Ročna dela«), mesečna »Wiedza i Zycie« (»Veda in življenje«), končno lepa, ilustrirana tednika za učence

osnovnih šol »Plomyc« in »Plomyczek« (»Plamen« in »Plamenček«). K tej skupini časopisja moramo še dodati deset lokalnih učiteljskih časopisov, ki izhajajo v glavnih mestih države.

Večina učiteljev mora delati v neudobnih, tesnih šolskih sobah, vsled česar jih mnogo zboli in umrje.

Organizirani kolegi so začeli resno razmišljati o neobhodno potrebni rešitvi bolnih tovarišev. Peta glavna skupščina delegatov je leta 1923. enoglasno sklenila, da mora vsak član poleg redne članarine prispevati 1% od svoje plače za bolniški fond. Na ta način se je do sedaj nabralo 2.500.000 zl. (280.000 dolarjev). Ta vsota je zadostovala, da se je mogel zgraditi velikanski, impozantni sanatorij, ki odgovarja najmodernejšim zdravstvenim zahtevam. V njem je prostora za 200 bolnikov. V čistem zraku tatriskih planin si na ta način bolniki čisto pridobijo zopet ljubo zdravje in postanejo najagilnejši pijonirji svoje zveze. V bližini Zakopane, kjer se nahaja sanatorij je zveza kupila lepo posestvo, iz katerega zalagajo sanatorij s hrano.

Zdravi kolegi potrebujejo v času poletnih počitnic počivališče. Za njih je organiziranih šest ferijalnih kolonij in penzionov pri morju in v planinah. V Zakopanah ima zveza lastni Turistovski dom.

Zveza ima mnogo različnih sekcij, ki ji olajšujejo njeno mnogostransko delovanje. Obstojajo posebni oddelki za pedagogiko, risanje, petje, godbo, ekskurzije, zveze z inozemskimi združenji itd.

Projektirana je prireditev kongresa slovanskih učiteljskih združenj. Sekciji za ekskurzije je uspelo prirediti prvo inozemsko ekskurzijo na Čehoslovaško.

Po sklepu zadnje glavne skupščine (novembra 1927) se bo navedeni 1% od sedaj dalje pobiral za zgradbo učiteljskih domov v najvažnejših mestih. V Učiteljskem domu v Varšavi bodo poleg drugega nastanjeni tudi učiteljski otroci in sirote.

## Organizacija javnega prosvetnega dela na Češkem.

Dva posebna zakona za izvenšolsko prosveto. — Posebni sreski in krajevni odbori za izvenšolsko prosveto. — Organizacija ljudskih knjižnic.

(Izvirno poročilo »Učiteljskemu Tovarišu«.)

(Napisal dr. K. Veleminsky, urednik revije »Vestnik Pedagogický«.)

Praga, januarja 1928.

Takoj po vojni se je češkoslovaško šolstvo izpopolnilo s prosvetnimi ustanovami, katere naj bi dvignile izobrazbo odraslih občanov. Dva zakona sta bila sprejeta in uspehi obeh so presenetljivi, posebno v onih delih države, kjer niso razna društva poskrbela za ljudsko izobrazbo.

Zakon o organizaciji ljudskih tečajev za državljansko vzgojo iz leta 1919. je poskrbel za sredstva, ki utrjujejo v državljanih naziranje o novi državi in ki naj seznanijo odrasle z osnovnimi pojmi državljanskega nauka, državljanske etike, zdravstva itd. Prvotna naloga te organizacije se je sčasoma razširila z drugimi narodovzgojnimi nalogami. Zakon je določil, da se mora v vsakem sodnem okraju osnovati okrajni prosvetni odbor, v vsaki občini pa krajevna prosvetna komisija. Ti odbori organizirajo krajevno ali okrajno prosvetno delo, skrbje za predavanja, tečaje in druge prosvetne ustanove, obenem pa podpirajo idejno javne občinske knjižnice, nadzirajo programe krajevnih kino-podjetij, širijo zanimanje za radio, zbirajo prosvetne statistike itd. Okrajni prosvetni zbori izvajajo prosvetno delo samostojno ali s posredovanjem krajevnih društev. V ta namen deli okrajem ministrstvo prosvete precejšnje podpore. Leta 1926. je delovalo na Češkoslovaškem 569 okrajnih in mestnih prosvetnih zborov z 8442 krajevnimi prosvetnimi komisijami. V tem se je priredilo 107.871 prosvetnih prireditev, 47.873 predavanj, a tečaje je obiskalo več kot 3.600.000 ljudi. V enem samem letu so javne prosvetne akcije registrirale več kot 20.000 diletantskih predstav, 8000 mladinskih besed, 7000 vzgojnih kino predstav, 5500 ljudskih besed, 5000 predstav z lutkami, 1000 razstav itd. Število vseh prosvetnih akcij v državi je pa še znatno večje, kajti poleg prosvetnih zborov razvijajo prav živahno svoje delovanje različne visokošol-

ske ekstenzije, predvsem pa razna prosvetna in telovadna društva. Tudi politične stranke so si ustanovile svoje prosvetne centre, kjer se posebno odlikujejo z živahno delavnostjo socialno-demokratska Delavska Akademijska, Osrednja delavska šola češkoslovaških socialistov, »Svobodna kmetijska izobrazba« češkoslovenske republikanske stranke, Matica Slovaška, Kristjanska Akademija, Obrtna Akademija, Bildungsstelle der deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei, Deutscher Verein Urania v Pragi itd. Idejno se pripravljajo in organizirajo prosvetno delo v Masarykovem narodovzgojnem zavodu, preje Prosvetna zveza v Pragi, kjer se rešujejo teoretični narodovzgojni problemi. Tu so osredotočena pomožna dela za narodno književnost in mladinsko čtivo. (Seznami dobrih knjig, ekspedicija knjig za občinske knjižnice itd.). Tu se urejujejo predavanja, predstave z lutkami, diletantске predstave, umetnostna vzgoja z godbo in oblikujočo umetnostjo, poučne kino-predstave, radio, odtod se snujejo dopisovalni izobraževalni tečaji itd.

Poleg različnih tečajev in predavanj v manjšem obsegu je delovalo v državi 15 ljudskih visokih šol čeških in nemških, od katerih ima 5 svoje internate za naraščaj in zunanaj, ostale pa imajo predavanja v večernih urah. Na Slovaškem in v Podkarpatski Rusiji je priredila država na svoje stroške nekoliko tisoč tečajev za odrasle analfabete.

Ministrstvo šolstva in narodne prosvete je dajalo prosvetnim zborom in društvom poleg denarnih podpor tudi druga gmotna sredstva, razdelila je n. pr. prosvetnim zborom projekcijske aparate, radio-aparate, podpiralo in omogočalo vzgojne kino predstave, posojalo poceni pripomočke za predavanja iz osrednje državne zbirke diapozitivov in filmov, izdalo je zbirko brošur za predavanja, podpiralo ali priredilo sestanke in tečaje za prosvetne delavce itd.